

Obsah

ÚVOD	13
1. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	15
2. VÝVOJ VESMÍRU A VZNIK ZEMĚ	19
2.1. VÝVOJ VESMÍRU	19
2.2. VZNIK SLUNEČNÍ SOUSTAVY A ZEMĚ	21
2.3. SHRNUTÍ	23
2.4. KONTROLNÍ ÚKOLY, OTÁZKY, ZÁKLADNÍ TÉMATA PRO ÚVAHY	24
3. VZNIK A EVOLUCE ŽIVOTA NA ZEMI	25
3.1. VÝVOJ NEŽIVÉ A ŽIVÉ PŘÍRODY NA ZEMI	25
3.1.1. Co je život	25
3.1.2. Základní znaky pozemského života	26
3.1.3. Vznik a evoluce života	29
3.1.4. Shrnutí	31
3.1.5. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	32
3.2. VZNIK A VÝVOJ ČLOVĚKA	32
3.2.1. Adaptace organismů na stav a změny prostředí	33
3.2.2. Vznik člověka	33
3.2.3. Přejchod na usedlý způsob života, zemědělská revoluce	34
3.2.4. Od starověku k novověku	37
3.2.5. Novověk	37
3.2.6. Shrnutí	39
3.2.7. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	40
4. SOUČASNÁ ZEMĚ A JEJÍ BIOSFÉRA	42
4.1. ZEMĚ JAKO SYSTÉM	42
4.1.1. Základní charakteristiky Země a Slunce	42
4.1.2. Otevřenost systému Země	44
4.1.3. Stavba zemského nitra	45
4.1.4. Koloběh látek na Zemi	46
4.1.5. Atmosféra	52
4.1.6. Hydrosféra	56
4.1.7. Biosféra v systému Země	59
4.1.8. Shrnutí	60
4.1.9. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	61
4.2. EKOLOGIE	62
4.2.1. Vymezení a předmět studia	62
4.2.2. Vznik ekologie jako vědy	63
4.2.3. Definice a přístupy ekologie	65
4.2.4. Ekologické zákony	65
4.2.5. Historická ekologie	68
4.2.6. Shrnutí	69
4.2.7. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	69
4.3. ORGANISMY A EKOSYSTÉMY	71
4.3.1. Přizpůsobení organismů vnějším vlivům	71
4.3.2. Dynamika ekosystémů	74
4.3.3. Ostrovní ekologie	79
4.3.4. Shrnutí	80
4.3.5. Kontrolní otázky a úkoly	80
4.4. BIOSFÉRA A ČLOVĚK	81

4.4.1. Synergický efekt v biosféře.....	82
4.4.2. Faktor času v biosféře.....	83
4.4.3. Ekologické katastrofy.....	85
4.4.4. Shrnutí.....	89
4.4.5. Kontrolní otázky a úkoly.....	90
4.5. EKOLOGIE ČLOVĚKA.....	90
4.5.1. Vlivy prostředí na člověka.....	91
4.5.2. Shrnutí pro ekologii člověka.....	101
4.6. SHRNUÍ PRO BIOSFÉRU.....	101
4.7. KONTROLNÍ ÚKOLY, OTÁZKY, ZÁKLADNÍ TÉMATA PRO ÚVAHY.....	101
5. ANALÝZA SOUČASNÉ LIDSKÉ CIVILIZACE.....	103
5.1. ANALÝZA SPOLEČNOSTI – HISTORIE, SOUČASNOST, TRENDY.....	103
5.1.1. Demografický vývoj.....	103
5.1.2. Geopolitika, globalizace, zdroje a trendy.....	106
5.1.3. Management a marketing.....	109
5.1.4. Rozdělení světa a rozdíly ve spotřebě.....	110
5.2. VYBRANÉ VLIVY ČLOVĚKA NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	
A NA FLÓRU A FAUNU.....	112
5.2.1. Vlivy v měřítku globálním.....	112
5.2.2. Vlivy v měřítku makroregionálním.....	112
5.2.3. Lokální vlivy.....	118
5.2.4. Rizika průmyslových procesů.....	124
5.2.5. Ekologická rizika zemědělství.....	127
5.2.6. Xenobiota.....	131
5.3. SHRNUÍ.....	132
5.4. KONTROLNÍ ÚKOLY, OTÁZKY, ZÁKLADNÍ TÉMATA PRO ÚVAHY.....	133
6. GLOBÁLNÍ PROBLÉMY LIDSTVA.....	134
6.1. ÚVOD.....	134
6.2. PŘEHLED VYBRANÝCH GLOBÁLNÍCH PROBLÉMŮ.....	135
6.2.1. Přelidnění a pokračující nárůst lidské populace.....	135
6.2.2. Vyčerpávání surovin.....	137
6.2.3. Nedostatek pitné vody.....	137
6.2.4. Nedostatek potravin.....	137
6.2.5. Mizení živočišných a rostlinných druhů, ochuzování genofondu.....	138
6.2.6. Zbrojení a války.....	138
6.2.7. Degradace půdy.....	138
6.2.8. Kácení tropických deštných pralesů.....	138
6.2.9. Zesilování skleníkového efektu s globálním oteplováním (globální klimatickou změnou).....	139
6.2.10. Rozdělení světa (ekonomické, ideologické).....	145
6.2.11. Rozšiřování plochy pouští a dezertifikace.....	145
6.2.12. Ozónová díra.....	145
6.3. ŘEŠENÍ GLOBÁLNÍCH PROBLÉMŮ.....	148
6.4. SHRNUÍ.....	149
6.5. KONTROLNÍ ÚKOLY, OTÁZKY, ZÁKLADNÍ TÉMATA PRO ÚVAHY.....	149
7. HLEDÁNÍ A REALIZACE CEST K BUDOUCNOSTI.....	151
7.1. VYBRANÉ PŘÍSTUPY K „ŠANCI NA BUDOUCNOST“.....	151
7.2. HLEDÁNÍ OBNOVY VZTAHŮ A VÁZEB S PŘÍRODOU A VYVÁŽENÉHO ROZVOJE SPOLEČNOSTI, DLUHODOBĚ UDRŽITELNÝ ROZVOJ.....	153
7.2.1. Vymezení dlouhodobě udržitelného rozvoje.....	153
7.2.2. Vznik pojmu trvale udržitelný rozvoj a jeho význam.....	154

7.2.3. Koncepce dlouhodobě udržitelného rozvoje	158
7.2.4. Shrnutí	160
7.2.5. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	161
7.3. OCHRANA BIODIVERZITY	161
7.3.1. Úvod	162
7.3.2. Přístupy a metody	163
7.3.3. Velkoplošná a maloplošná ochrana území a stanovišť	164
7.3.4. Ochrana území a péče o krajinu v České republice	165
7.3.5. Shrnutí	168
7.3.6. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	168
7.4. SLEDOVÁNÍ STAVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	168
7.4.1. Indikátory dlouhodobé udržitelnosti	168
7.4.2. Indikátory dlouhodobé udržitelnosti pro cestovní ruch	173
7.4.3. Shrnutí	177
7.4.4. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	177
7.5. NEOBNOVITELNÉ A OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE	178
7.5.1. Spotřeba energie	178
7.5.2. Klasické zdroje energie	180
7.5.3. Alternativní zdroje energie	184
7.5.4. Energetická politika	192
7.5.5. Shrnutí	194
7.5.6. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	194
7.6. ZMĚNY MANAGEMENTU	195
7.6.1. Management jakosti	195
7.6.2. Environmentální management	199
7.6.3. Čistší produkce	203
7.6.4. Integrovaný management	208
7.6.5. Shrnutí	213
7.6.6. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	214
7.7. ETIKA, ZMĚNA MYŠLENÍ A CHOVÁNÍ	214
7.7.1. Vymezení základních pojmů	214
7.7.2. „Návrat k přírodě“	215
7.7.3. Environmentální etika	216
7.7.4. Etika a makrosvět	218
7.7.5. Etika a mikrosvět	219
7.7.6. Etika a megasvět	221
7.7.7. Antropocentrická environmentální etika a změna životních hodnot	221
7.7.8. Podnikatelská etika a reflexe environmentální etiky	223
7.7.9. Etické kodexy firem	224
7.7.10. Environmentální výchova a vzdělávání	226
7.7.11. Shrnutí	227
7.7.12. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	227
7.8. EKOLOGICKÉ ORGANIZACE	228
7.8.1. Shrnutí	233
7.8.2. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	233
7.9. MEZINÁRODNÍ DOHODY, MEZINÁRODNÍ KONFERENCE A DEKLARACE	234
7.9.1. Shrnutí	245
7.9.2. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	245
7.10. ALTERNATIVNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ	246
7.10.1. Výhody	247
7.10.2. Biologické metody ochrany proti škůdcům	247
7.11. NOVÁ TECHNICKÁ ŘEŠENÍ A TECHNOLOGIE	248

7.11.1. Nový automobil	249
7.11.2. Jiné alternativy v dopravě	250
7.11.3. Dům pro 21. století	250
7.11.4. Shrnutí	252
7.11.5. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	252
7.12. DALŠÍ PŘÍSTUPY, POSTUPY A KONCEPTY	253
7.12.1. Modelování	253
7.12.2. Environmentální ekonomie	253
7.12.3. Krajinná ekologie	256
7.12.4. Urbanismus	257
7.13. SHRNUÍ	258
7.14. KONTROLNÍ ÚKOLY, OTÁZKY, ZÁKLADNÍ TÉMATA PRO ÚVAHY	258
8. PŘÍPADOVÉ STUDIE	259
8.1. STAV ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY	
– PŘÍČINY, DŮSLEDKY	259
8.1.1. Základní problémy a charakteristika vlivů na ŽP pro Českou republiku	259
8.1.2. Změny vedoucí ke zvyšování zátěže životního prostředí	260
8.1.3. Změny vedoucí ke snižování zátěže životního prostředí	260
8.1.4. Stav složek životního prostředí a investice do ochrany životního prostředí	261
8.1.5. Zprávy o stavu životního prostředí	263
8.1.6. Stav životního prostředí České republiky – aplikace GIS	266
8.1.7. Shrnutí	269
8.1.8. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	269
8.2. UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCH	270
8.2.1. Udržitelný cestovní ruch – globální analýza a přístupy	275
8.2.2. Etické kodexy a kodexy chování	277
8.2.3. Agenda 21 pro cestovní ruch	278
8.2.4. Environmentální management a doporučení pro praxi	280
8.2.5. Udržitelný cestovní ruch – regionální analýza a přístupy	281
8.2.6. Ocenění regionů, měst a jednotlivců za rozvoj cestovního ruchu v souladu s životním prostředím	283
8.2.7. Reflexe udržitelnosti cestovního ruchu ve vybraných regionech	284
8.2.8. Shrnutí	289
8.2.9. Kontrolní úkoly, otázky, základní témata pro úvahy	291
9. SHRNUÍ	292
10. ENVIRONMENTÁLNÍ A EKOLOGICKÝ VÝKLADOVÝ SLOVNÍK VYBRANÝCH POJMŮ	294
11. PŘÍLOHY	354
11.1. PŘÍLOHA 1 DEKLARACE Z RIO DE JANEIRA O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ A ROZVOJI	354
11.2. PŘÍLOHA 2 ANOTACE VYBRANÉ LITERATURY	358
12. LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE	361